

AUZI vb. IV.

T. 1.º Absol. A percepe, a distîn.

ge și a înțelege sunetele cu simțul

auzului.

✓ Omul pare
câ nici n'a au-
zit. DUMITRU, B.F. 17.

Nu auz d'o ureche. PANN, P. V. II, 146.
Vai, vai, vai, inima mea, Mult se arde și se frige
Și n'are gură să strige; Că, de-ar strigi num'odată,
Auzire-ar lumea toată. JARNIK-BĂRSEANU, D. 214.
Ba, zău, bade, aud bine, Dar nu pot veni la tine.
ibid. 56. | (Fam.) Tu spui, tu auzi =

17 H 146/105
Nu ar mai fi auzit cu cul! CIAUSANU,
R. SCUT. 62

audet, ~~nimeni~~ nu te bagă în seamă. | (Adesea)

seori cu adăugarea subînțeleșului organ
al auzului: auzul sau urechea, și a
vedea cu ochii.

Cu auzul auziți și nu aveți a înțelege, și vă-
dzând prăviți și nu aveți a vedea. COD. VOR. 104/4.

Ochiu de om n'au văzut și ureache
n'au auzit. CORESI, E. IV/23. Am auzit
eu cu urechile mele.

✓ Tătaea Leona s'a holbat
asupra mea: - Ce mi aud
urechile? SADOVEANU, N. 7.

(Adesea în legătură cu a vedea, la
negativ, spre exprimă o insensibilitate completă
față de impresii din afară) Ea n'aud, nici nu vede,
Ci tot fuge ne'ncetat. ALECSANDRI, P. I, 12. El erfi
dus cu gândurile... nu vede, nu auzet. ISPIRESCU,
L. 34.

la
m
ra
la

N'a (sau ne-) aude, n'a

(sau me sau ne) vede, n'a (sau ne-a)

greul pământului și usorul vântului sunt

mirile pe care Făt-frumos le dă, în basmele popu-
lare, tovarășilor săi, animalelor lupul, vulpea, ursul
(și iepurele). Cf. ISPIRESCU, L. 338-339. (N' și ne-sânt
~~exclamările~~ na! și nea! prin care se strigă sau se
sumuță aceste animale (TDRG.)

interjecțiile
nificale cu negația ne)

Nu vede, nu auzet, nici în
greul pământului, nici în ușurelul vântului. ODO-
BESCU, ap. TDRG. | (Cu funcțiune substantivală,

ra

în) Expr. (A fi să a se face) n' aude, n'a

vede (n'a greul pământului) = a fi sau

a părea surd, nesimțitor.

Nici un zâmbet
însă pe fața cucoanei sau a fetei ei: erau niște
adevărâte n'auze, n'a vede, n'a greul pământului.
N. A. BOGDAN, ap. TDRG. Ți-am zis să mai vii pe
la mine și te-ai făcut ne-aude. S. NĂDEJDE, i. c.

Miai, zăc, dă-mi, mă, mersul, să-i mă:
sar învățătorului. - Azi! Măi n'aude -

la auzi în gură n'a vede.
Ce auzi = a nu înțelege
nimic când cineva e beat.
Com. V. BAJAMICA, TEPEȘ-VODA,
CONSTANȚA.

(Complementul e un sunet și un zgomot
din natură sau produs de om) Să nu auzi plân-
gerile poastre. CUV. D. BĂTR. II, 49. Suftul meu
saltă, ca cum ar auzi glasul ingerului. MARCOVICI,
C. 10/9. Cel mai mic sunet ce-l auză, îl înspăimântă.
DRĂGHICI, R. 44. Glasul ei se năinde, crește... Tran-
silvania l-aude. ALEXANDRESCU, M. 14.

A lua curiozitatea
pe călea prin
auz de orice
sunet sau zgo-
mot înconju-
rător.

Măi aud gura. ALEXANDRI, T. 407. Mai merge
el cât merge, și numai iată ce aude o băzăitură
innădusită. CREANGĂ, P. 238. (Prin metonimie,

← complementul nu e sunetul însuși, ci izvorul
lui, de obicei omul sau animalul care-l produce)
N'auzi tu de departe cocoșul răgușit? EMINESCU, P.
213. Ies afară, văzu-o. Intru'n casă-azu-o. JARNIK-
BĂRSEANU, D. 99. (Hiperbolă) Și trase o palma,

de auzi căinii în gurgui. ISPIRESCU, 4. 47, f. AEM. 2109. |
(În acest caz sunetul se exprimă printr-un verb la
gerundiu sau, rare, la subjonctiv) ↗

(Dacă vă puneți la vatră dinaintea focului, auziți
unele lemne țipând. C. NEGRUZZI, I. 246. Să te-aud din
corn sunând. EMINESCU, P. 163. Am auzit și eu spunând în biserică la noi,
că „pomul care nu face roată se taie și în foc se
aruncă”. CREANGĂ, P. 118. Să

nu te-aud văcătându-te. REȚEGANU, P. 155.

Unde-aude să pocnească Pucpa cea vână
Foreasca. id. TR. 14. (Hiperbolă) ↗

o liniște atât de mare, încât se aude iarba cre-
scând. | (Sunetul e exprimat printr-o

propoziție secundară modală) Tac nepoțeu
măle. Tăcerea crește, De poți aude musca
pod cum zboară. IOSIF, A. FOST ODATA 3. |

(Subiectul e melea) Urechea nu aude
vreun sunet! MARCOVICI, C. 8/5. De-ar avea codrul
ista gură să spuie câte-a văzut, cumplită pățara-
nia ne-ar mai auzi urechile. CREANGĂ, P. 119. Reff (= reciproc)

Nu se auzeau unul cu altul. ȘEF IV 5. |

Reff (= pasiv) (cu sau fără subiect) S'au auzit în fundul corăbiei părăind. DRĂ-
GHICI, R. 4. Se aud în depărtare răsunând dușmane x 10/7
pasuri. ALEXANDRI, P. II, 12. Strigăte de Allah!
Allah! se aud pe sus prin nori. EMINESCU, P. 236.

← Cum te-ai dus
d-ta de-acasă, n'a trecut tocmai mult și s'aude ci-
nevă bătând la ușă. CREANGĂ, P. 27. Turmele s'aud mugind. COSBUC, B. 5. S'aud... gemete

Gura are, și gura nu i se aude. FANKE, P. II 178. Surde din pieptul
multimilor. BENIUC, V. 31. S'auzde, turând. id. B. 164

20. (Auzirea nu se adresează numai
urechii, ci și minții) A miuce, a înțelege. Absol.

← Invată pre ei și mulții auzind
și cre(a)dea și alți oameni spunea altora. CUV. D. BĂTR. I 146.

Audzându-s[i] așa (= auzindu-se) botjocurit
astfel) Simplicie învâta de arse un ceptorin.
DOSOFTEIU, V. S. 202. | Trans. (Complementul e
adesea o propoziție secundară) ↗

Audzi Petru de Domnul H[risto]s, unde dzise „de
va greși ție fratele tău, du-te de-l ceartă” PARL. I
C. 270/

Când mă opresc în loc s'ascult, aud
doar glasuri-mi de demult. CAZIMIR, P. 15.
Este un cântec... pe care l-am auzit...
pe unde am rătăcit. SADOVEANU, N. F. 17.
Aud... sur de piață pe tîis de coase
BENIUC, V. 27. N. ap. vrea s'auze altii plînu-
mi. id. ib. 70.

— S'aud cucuzii de miezul nopții! a
declarat el. SADOVEANU, N. F. 21. I s'au auzit
pari formind. Indată s'au sprit. id. ib. 24.
— Ia! S'au de pupăze! am observat eu ri-
dicînd un deget lîngă frunte. id. ib. 26.

Mult trăești, multe-auzi; Mult umbli, multe vezi. PANN, ap. HEM. 2108. Ții tu minte câte n lume-ai auzit? EMINESCU, P. 225. Când auzi calul de la Făt-frumos, că armele și hainele sânt bine curățate. ISPIRESCU, L. 3. A-și auzi (multe, vorbe, etc.) = a-i ajunge la cunoștința cuivă cele ce spun alții despre el. Ei, apoi, vorba ceea: „fă bine, să-ți auzi rău!” CREANGĂ, P. 253. (Mai ales în întrebarea ce o punem interlocutorului, după ce i-am spus ceva) Auzit(u-m') ai? = (m') ai înțeles? (m') ai să te entondu? Nu-i frumos, domnule; și ca să te pedepsesc, n'o să te sârut trei zile. Auzitu-m' ai? C. NEGRUZZI, ap. HEM. 2106.

Expr.

La

Te-ți joo, bē, mauzi.
DUMITRU, B.F. 6.

3.° (Vand) Cele auzite sânt o veste, o povestire, o istorisire etc.) A afla, a avea știre, a prinde de veste, a înțelege din cele ce se zvonesc. Trans. Câte-odată, auzim povestindu-ni-se câte o întâmplare, de ne vine mai a n'o crede. RETEGANUL, P. IV. 3. (Complementul c.o. propoziția secundară) Aud zvonindu-se că în satul

Ta

Traseu era la primărie,
Să mai auză ceva de
pe la oamerei. DUMITRU,
B.F. 26.

vechin a izbucnit o epidemie de scarlatina.
(cu omiterea geronctiului)

Nu o cunosc, dar aud că e o femeie tânără, bună... C. NEGRUZZI, I. 52. Poate-i fi auzit ce-au pățit alții. CREANGĂ, P. 81. Auzind aceasta, împăratul s'a intristat. ISPIRESCU, L. 2. Auz că... a căzut/șez. III. 191. Am auzit că iar vine! JARNIK-BĂRSEANU, D. 411. (Complementul e omul, uneori figurând ca al doilea complement și o propozițiune secundară) Și tîmpină pr'ins nărodul, că-l audise pr'ins c'au făcut acesta sămn. VARLAAM, C. 81. Vin' singur ca să-mi vorbești, Nu mai pune pe-altul, Că altul uple satul, Și m'aude bărbatul. TEODORESCU, P. P. 316. Auzind... = aflând acestea... Dumnealor, auzindu așă, au venit la noi și ne-au întrebatu. DOC. (a. 1622), ap. HEM. 2113.

Voreo doi - trei peri după dracu
pe lup.

Expr. Auzind asa...

Se aude = se vorbește, se zvoneste.

S'au și auzit că vine prințipul Evghenie. NECULCE,
LET. II. 288/.

Așa se aude. - Multe se aud. Să nu ne luăm după câte se aud. STANCU, D. 114. Se aude a bine. Se aude a rău.!

S'au aude că plecut vrea
s'o aduce pe mamică sa
acolo unde se află el.
SADOVEANU, M. F. 84.

Fig. (La negativ) Nu se aude = nu se vorbește, nu se află, nu există, nu se întâmplă. În palaturile tale nu se mai aude de vitejie. BĂLCESCU, M. V. 580. Vede și el ceea ce nu se mai văzuse și nu se mai auzise de când lumea și pământul. CREANGĂ, P. 159. De unde s'au pomenit, S'au văzut și auzit: Două săbii într'o teacă, Doi domni în țară săracă? ALECSANDRI, P. P. 207.

Intrans. A auzi de... a afla despre. Auzi de minunile se/ăntului. DOSOFTEIU, V. S. 74/.

(Complementul construit cu de).

Am auzit... de bântuirile țării și am venit s'o mântuim. C. NEGRUZZI, I. 138. Numai în grădina ursului - dacă-i fi auzit de dînga - se află sălăți de aceste. CREANGĂ, P. 211. Marcu, biet, o auzit De potopul cel cumplit. JARNIK-BĂRSEANU, D. 485. Prov. Cine a auzit de Păcală, Cunoaște pe Tandală. ZANNE, P. VI. 250.

Expr.

Veti auzi despre
mină în curănd.
DUMITRU, B.F. 10. E pro-
prietar mareș - ali
auzit de el, nu le poate
id. 16. 87.

Dați știre domniei tale sa lucrul Turcilor, cum au
auzit eu ca Impăratul au erit den Sofia. HUR-
MUZAKI, II, 1893. Au auzit că ai bani. DIMITRIU,
B. F. 19. Aud... Cum crece bogate lanuri victorie.
BENIUC, V. 133. I-auzi, că o să fie grea. I. R. 1950,
NOEMBRIE, 70.

Expr. = A

(mai ales în imprecatii)

nu (mai) auzi de numele cuivă = a-i pierde urma, a nu mai ști ce s'a ales de el. (cu deosebire în imprecatii) Du-te unde a dus surdul roata și mutul iapa, ca să nu mai aud de numele tău! CREANGĂ, P. 47. Și de-atuncia nu li s'au mai auzit nimic de nume. SBIERA, P. 22. A nu voi (și a nu fi bucuros) să auzi de cineva (și de numele cuivă) = a rupe orice legătură cu cineva, a nu mai voi să întreprind legături cu cineva. Nu era bucuros nici de nume să-i auză. MUSTE, ap. HEM. 2111. Tată-său nu mai voea să audă de el. VLAHUȚĂ, ap. TDRG. S'auzim de bine! (sau) formulă de salutare, la despărțire (dorim) să aflăm știri bune despre voi.

ii sau
La La La

La
H & La

ii = sau

A auzi de la (și din) moși-strămoși (și din [oameni] bătrâni, și de la strămoși) = a ști, a apuca ceva din tradițiunea orală. Din pomenirea moșilor-strămoșilor auzim, precum unde acum este Oblucița... să fie chemat vadul Dunării. CANTEMIR, ap. HEM. 2112. Ștefan-vodă cel bun multe războaie au bătut; și așeză se aude din oameni vechi și bătrâni, că câte războaie au bătut, atâtea mănăstiri cu biserici au făcut. NECULCE, ap. HEM. 2112. Bunii lor auziseră de la străbunii lor, povestindu-se de asemenea fleacuri. ISPIRESCU, L. 9. Auzise din bătrâni Că-i rea pânea prin străini. POP., ap. HEM. 2111.

ii sau
± a
Pa

4.0 Absol. (Despre sunete; au sens

apropiat de al lui asculta și uneori chiar în legătură cu el) A prin de cu urechea și a. și da seama (de calitatea sau valoarea sunetelor).

Auziti strena de vechii noștri murind în Cazane, scriind în Cazanele. DEȘLIU, G. 18.

7a asculta.

Dar auzi ce jalnic cânta Ciopotete-acum în sat! COȘBUC, FI 128.

Auzi, mândră, cucul cântă, Ieși afară și l'ascultă! JARNIK-BĂRSEANU, D. 43.

Auzi cum strigă! I-auzi ia! DUMITRU, B. F. 79. I-auzi că o să fie greu. V. ROM. 192. NOEMBRIE, 20.

(Complementul e o propoziție, care cuprinde vorbele spuse de cineva, iar auzi este la imperativ și are sensul de) A asculta, a lua seama (la cele spuse)

Auzi, ba de-acuma Joi, Pune clopote la boi, Și te leagă, ba de, leagă. Cu șinoare de cicoare, Să te-aud din șezătoare, Cu șinoare de mătasă, Să te-aud, ba de, din casă. JARNIK-BĂRSEANU, D. 68.

... resp. lat. 'Auzio!'

Intrebuțat ca exclamație interjecție, care exprimă

o mirare, mai ales în ton batjocoritor). Auzi (măi, sau frate, sau nene, sau colo, sau vorbă, etc.) sau (repetat) auzi! auzi! (cf. iarn asculta!)

Auzi! Auzi! viclesuguri! PANN, ap. HEM. 2110. Auzi frate! junele L... ne declară „într'un mod categoric“ că nu are „idei pre-concepte!“ MAIORESCU, CR. II. 26. „Vreau să-mi fac băietul popă. Ce ai tu?“ — „Numai decât popă!“ zise tata. „Auzi măi! Nu-l vezi că-i o tigoare de băiet cobăit și lenes, de n'are păreche?“ CREANGĂ, A. 13. Ia-auzi colo!

(Impera titivul se întrebuințează adesea în strigăturile populare, la joc) D'auziți, feciori cu tundra, Mândră-i lumea... JARNIK-BĂRSEANU, D. 400. Dați din gură, măi feciori. Nu ședeți ca 'n șezători! D'auzi, măi! ibid. 400.

(La pers. 1^{ai} sau a 3^{ea} a prezentului; ca răspuns la o interpelare, ^{aratând} ca suntem gata a asculta) Aud! sau aud? sau aude? = poftim?
(Transl.) placă? ce-ai(-at) spus?

„Jupâneșică, „Jupâneșică!“ — „Aud! moș Nichifor“, răspunse Malca, tresărind spăimântată. — „Stii ce-am gândit eu...?“
CREANGĂ, P. 132.

Trans. (In rugăcuni; îndreptate către o zilitate cu înțeles de) A asculta (și a împlini), a lua aminte.
Mea-
serul chiemă, și Domnul audzi el (= pre el). PSALT.
(1651), ap. HEM. 2115.

Dumnezeu audzu (= auzi) făgăda mea, ascultă graiurile postei-lui meu. DOSOFTEIU, ib. 2107.

Lu ^{și auzi Dumnezeu pre Lia și,} zămisliind, născu lui Iacov al cincelea fecior. BIBLIA (1688) 22. ^{Pe săraon 'n} nevoi crude, Numai Domnul îl aud. ZANNE, P. V. 562.

(In traduceri vechi din grecește, construit, greșit, cu dativul) Audzitu-mi-au Domnul și mi-au trimis milă. DOSOFTEIU, PS. 99.

s[i] aduse [lu] m[re] Heu aminte de Rahil și auzi ei (= pe ea). BIBLIA (1688) 22.

(Adesea în expresia) Să te audă Dumnezeu! (sau Sfântul Ilie! etc) = (ca răspuns la o mare de bine) ✓ Să te audă Dumnezeu! moș Nichifor! CREANGĂ, V. ---

✓ Împlinească-se cele ce spui!

P. 117. „Să ne vedem sănătoși!“ — „Să te audă Dumnezeu, tată“, îi răspunse fata, „și să te găsească sănătos!“ ISPIRESCU, L. 19. „Opincile să se rupă, stăpânu' să trăiască!“ — „Să te audă sfântu-Ilie, logofete!“ JIPESCU, O., ap. HEM. 2110.

II Ref. Mold., Bucov.; cu trecere remarcabilă de sens dela perceperea prin auz la cea prin miros } A mirosi (rău), a puzi. În casa rece și neînquiziță se auzea mirosul de mort.
S. NĂDEJDE, ap. TORG. Ou [e] se au de rău = e sticat, miroase urât, pute.

Comunicat din Holodiv, Bucov. 7. (Ulcovici) Imper.
 I se aude in gura = în miroasă gură. TDRG.
 [Accentuat: au'd și (rar, în Valea Crasnei
 și pe lângă Lomeș) aud.] Prez. ind. aud și
auz; subj. să audă și să auză; imper.
auzi și (Bihor, prescurtat) au! (POMPILIU,
 BIH. 1004). [Si: (cu schimb de conjugare,
 probabil din cauza ritmului) au'de vb. III.
 IOSIF, A FOST ODATA 3.]

- Din lat. audio, -ize (ital. udire,
 fr. ouir) idem.

AUZIBIL, -A adj. Care poate fi
 auzit. Vibrațiile de frecvență mai mică decât cele
 auzibile dau naștere la infrasunete. MARIAN-ȚIȚEICA, TIZ. II 1.
 - Derivat de la auzi cu suf. -bil.

AUZIRE I. I. 1° →
 ΓΑ

Faptul de a auzi, de a
 asculta (pe alții vorbind). O, glasul cu dulce în
 auzire! CORESI, E. 32/22. Mai bine auzire multă și
 vorbă mai scurtă. ION. GOLESCU, AN. ZANNE, P.

42

II 483.

2° Vestea, știre, zvon. În pomeană de veac
 fi-va dreptul; de(a) auzire rea nu spământă-să.

196 1e

PSAL. SCH. 377/5 Nu sânt bune au-
 zirile, ee auz. BIBLIA (1688) 196

→ carele cu

Mihailu porunci ca toate prazile... sa se impartă la ostasi... La auzirea aceasta, toată țara se puse in miscare. ISPIRESCU, M. V. 32. | Faimă, reputație, nume (rău sau bun). Auzirea numelui lui Cutuzof in urechile Turcilor era foarte infricosată. ZILOT, CRON., ap. HEM. 2118. De lup sânt rele auziri. DO-

ra

NICI, F. SI. | (Jur.) (Invechit) nu pe proprie constatare, ci pe spusle altora.

Mărturie după auzire: care atestă nu din proprie știință, ci după cele auzite de la alții (par-ou-dire). La prigonirile de stăpânire sau de hotară, primum și mărturiile după auzire. CARAGEA, L., ap. HEM. 2118.

mărturie. intemeiată, XAD

II. Inșuşirea

de a avea senzații de auz, de-a auzi; simțul prin care percepem sunetele; auz, până de grain, și fără de audire, [ingeri] pricep vocea lui Dumnezeu. VARLAAM, C. II, 22. Ai dat auzire surzilor. MINEIUL (1776), 131. Îmi împiedecară vederea și mă făcură fără de auzire. S. CLAIN, ap. HEM. 2118. Își pierduse auzirea. PANN, E. II, 100. Cf. auz, auzit. [(Pl., rar, -zi.)]

v auzit, 1

la XAD Kof

Abstract verbal el lui auzi. Invechit abstract verbal

AUZIT s.n. I. 1° = auzire (I 1°).

I. 1. Expresă acțiunea auzirii. Cine are urechi de audzitu... să audză. VARLAAM, ap. HEM. 2120.

2° (Invechit) Vestea, faimă, nume (bun sau rău); renume, reputație. cf. auzire (I 2°).

Intr'această vreme(a), auzi Irōd, al patrul despunetoriu, auzitul lu I[su]s. TETRAEV. (1574)/224. Si ieși auzitul tui prein toată Siria. ibid

(Astăzi numai în) 2°.

constatare

Din auzite: nu din proprie vedere, etc., ci din spusle altora; par-ou-dire. [Letopisețul] I-am scris de pe niște isvoade ce am aflat la unii și alții, și din auzitele celor bătrâni boieri. NECULCE, LET. II/195/24. Știm însă, din auzite, că 'n vechia clădire erau două paraclise sau capele. ODOBESCU, I, 404. Pe auzite (intemeiat) numai pe spusle altora (despre cineva), fără a le controla; într'o doară, à tout hasard, au petit bonheur. Fă cunoștință cu fata; n'o luă numai pe auzite, pentru că nu se mănâncă tot ce zboară. C. NEGRUZZI, I, 251.

id in = d la ra

II. (Invechit) Auz(II), auzire(II).

Întru auzitul mechiei auziră-mă. CORESI, PS. 42. S'au cetit testamentul întru auzitul tutelor. N. COSTIN, ap. CADE.

pluralul?

— Din lat. *auditus*, -us „auzire, auz, zvon, veste“: ital. *udito* „auz“, v.-prov. *ouvido*, span. *oido* „auz“ (ital. *udita* „auzire“, engad. *udida* „auz“, fran. *ouïe* < *audita*). Cuvântul românesc e simțit ca un participiu, devenit abstract verbal, de la ~~verbul~~ *auzi*.

H D

AUZIT, -Ă adj. Care este auzit; cunoscut. ~~de~~ *neauzit*

Cine va putea să facă auzite puterile (lui Hristos)? VARLAAM, C. 375. Transmis (prin tradiție orală). O samă de cuvinte, ce sânt auzite din om în om, de oameni vechi și bătrâni. NECULCE, LET. II, 197/1.

Γa V... V...

Is aduse aminte de gâlăgia auzite fos. DUMITRIU, B. F. 47.

Participiul lui auzi cu valoare de adjectiv.

AUZITOR, -OĂRE adj. ~~care aude~~ (Roz, învechit) Care aude, care poate

auzi. → Fie ochii tăi deșchiși și urechile tale auzitoare la umilința locului acestuia. BIBLIA (1688), ap. HEM. 2124. Cum și până la acest număr, auzitori vom fi... N. COSTIN, LET. II, 106.

nu se găsește în textul!

(Jur.) Martor singur auzitor: care a auzit însuși (cu urechile lui) cele ce mărturisește.

Să să adevereaze cu trei martori singuri văzători sau singuri auzitori. CARAGEA, L., ap. HEM. 2120 (cf.). Au scris tot pre o vreme cu lucrurile ce să făcă, și singuri martori privitori, iar nu auzitori au fost. CANTEMIR, 16.)

(Substantivat f.m.)

(Învechit) Audi for. Adevărat, auzitorilor, pentru fii[i] lezei... nu este moarte. ARHIVA R. I, 38, 119.

[Si: (învechit și dial.) auditorii.

H dela

— Poate fi urmașul direct al lat. *auditorius*, -a, -um „care servește la auzit“, sau un derivat românesc din *auzi*, prin suf. -itor. Cf. dubletul *auditor*.

t cu

AUZITURĂ s.f. (Încechit) = auzire (I 10).
Audziture = auditiō. A NON. CAR. [Pl. -turi.]
- Derivat dela auzi cu suf. -ură.

AVA s.f. (Vesc.) (Dobrogea) Pasa
de pescuit, aşezată vertical în apă
& menţinută astfel prin plutele dela
marginea superioară & prin plumburile
dela cea inferioară. LEX. TEHN., cf. ANTIPA,
F. 113, p. 142.

Pestele se prinde cu undiţa, cu
coteţe de stuf, ostreje, plase, ave. Avela au şi maraşet
cu nişte plumburi, de se lasă la fund. (Somova, în
Dobrogea), ap. HEM. 2154.

În mare,
la distanţele mari, [însetul] se prinde cu
avele sau copcele. F. R. AŢIŢA, p. 413. [Pl. ave.]

- Din turc. av vânătoare, pescuit,
poate prin mijlocirea bg. av vâ-
nătoare. cf. avgie.

AVĂ² s.m. (Încechit, rar, mai adesea în legătură
cu nume proprii) Tată, părinte, abate. LB. Avva Zinoi
cu purces odată să meargă la Galistina. MS. (1808),
ap. GCR. II 200/28. Aicea la noi... nu-i ca în tara acestui
avă francez. SADOVEANU, Z.C. 40. | Avat, arhimandrit,
egumen. LB. [Seris si avvă.]

- Împrumut literar din grec. ἀββάς abate.

AVĂ³ s.f. v. avvă.

AVĂD¹ s.m. (Ikt.) v. haut.

AVĂD² s.m. (Încechit) D. n. avă. Avvadii plânge
Raitho. DOSOFTEI, V. S. 132. [Pl. -vadi. | Seris si avvă.]

- Împrumut literar din grec. ἀβάδιον idem.

AVAET s.n. 1° (Încechit, epoca fanari-
stă.) Dare, impozit sau taxă care
se plăteşte pentru diferite beneficii,
numiri în slujbă, drepturi, etc. →

✓ la vamă, la
tracerea unui pod,
pe vite (CADE.)

H 2
H 2

Lu-
ându-și gelatul avactul lui, după obicei, au dat
trupul de l-au îngropat... * KOGĂLNICEANU, LET.
III, 250/3. Avactul castanelor ce îmbracă Domnul
pe boieri: de la vel log. până la vel post. câte 100
lei, de la vel spat. până la vel stol. câte 80 lei. (a
1776). HEM. 2140. Venitul lui vel cahvegii: de
toată cahfeneaoa... să iea avactul său, după toc-
meala ce se va putea așeză. ibid. 2141. Vama ro-
mânească la Ribnic, la havaetu' Do[amnei], și la
ca[s]imacanul, și la ispravnic, la porc 26 pa[ra]le].
(a. 1792). IORGA, S. D. XII, 115.

X E.

1 a

H 2 ...

Să plă-

tească numai 30 parale havaet, de
pecethit. (~~Hold.~~, a. 1803). URICARIUL,
II, 180/12. Avactul horelcii ce vine de
peste munte. (~~Hold.~~, a. 1814), ibid. I, 214/1.
Să iei avactul vătăjiei de
arabagi, din zece lei unul. (~~Hold.~~ a.
1815), ibid. IV, 206/3. Nu sânt supuși
... a plăti nimică ocârmuirii,
sau havaet, ^{sau} zeciuală. (~~Hold.~~ a.
1827), ibid. II, 208/32. Două mii [de]
lei au dat havaetul mezatu-
lui. FILIMON, C. II, 614.

H 2

havaet!

2° (Miscel.) Zeciuală care se ia
din truca făcută la povarna al-
tuiră; plata fabricantului. RĂDULESCU-CODIN.

- [Pl. - eturi. / St. (ad 1°, adesea) ka.
vaet s. n.]

- Din turc. avaid = revu. Cl.

HAC, II 544.

15-14-13
(Colectia 14-15 nepas.
AVALMA au fost trecute
la VALMA.

AVAIIU, - IE adj. v. lavaiiu.

AVAL s.n. (Coment) Angajament luat prin iscălitura pusă pe un efect de coment (polită etc.) de către o terță persoană, că va plăti la scadență acel efect, în caz semnatarul să ar refuză plata la scadență. [Pl. - valieri.]
- N. din fr. aval idem.

AVALANȘA s.f. ^{Trâmbe (de zăpadă)} Grămadă mare care se desprinde din vârful sau de pe coasta unui munte și se rostogolește în vale, mărindu-se din ce în ce în lăvina.

cu sgomot

Si cum, avalanșă de omăt, se surpă peste lumea 'ntunecată.

BENIUC, P. 82. | Fig. Erumoasa-i limpezime [a Rinului]... Se schimbă 'n largi troene de spume argintii, Ce valmeș se răstoarnă cu-o furie turbată, Formând o avalanșă de cataracte mi. ALECSANDRI, P. III/135.

L Grămadă, multime.

Bazele [lui Jean Valpin] i se curbe, murară, izbite de avalanșă vorbelor, pe care un reșea să le exprime. JAK, E. 50. [Pl. - lanșe.]

- N. din fr. avalanche idem.

AVALEĂ s.f. v. havalea.

AVELIM! interj. (Învechit; sat. un cântec popular din Covurlui) Bravo! Aferim!

Oliolto, viteaz Tudor, Că mulți își mai mor de dor! Avelim, Tudor viteaz, Mulți își mai mor de năcaz! HEM. 2141.

- Pare a fi turc. avalla u da, fi", transformat după aferim. ȘIO. X411.

A-VALMA adv. v. valmă

grămadă mare
de zăpadă
2, târând și sfărâșând totul în calea ei;

Avalanșale
pro due uniori
catastrofe.
(Poeti)

AVALMAS s.m. (^(Neobișnuit, suspect) ~~Suspect, atestat nu.~~
mai la PONTBRIANT) = devălmas. PONTBRIANT.
[Pp. - mași.]

- Derivat de la a-valma (40) cu suf. -as.

AVĂLMĂȘIE s.f. (^(Neobișnuit, suspect) ~~Suspect, atestat~~
numai la PONTBRIANT) = devălmașie. PONTBRIANT.
[Pp. - mașii.]

- Derivat de la avalmas cu suf. -ie

AVAM, -Ă adj., s.m. și f.

1. Adj. (Transilv. și Bucov.) =

doam (10).

Le
+ D
La

Aruncă
tilinca cine știe unde, cugetând... că se va sfărma
bucățile... [dar] tilinca în urma aruncăturii celei
avam s'a prefăcut într'o doamnă tânără. MARIAN,
O. II, 368. Dară tu mi-ai făcut mare și avamă su-
părare. (Crasna, în Bucov.) idem, I, 133. Adv.
Străluced... mai avam decât soarele. RETEGANUL,
ap. ȘIO (= pogan, tare. Com. RETEGANUL).
2. (In părțile Năsăudului) ~~Avănit~~ Avănit, om
sărac, mișel. BUGNARIU, NĂS.

La

H D H. f. (cu funcțiune adverbială)

vai, că ovam mai e în
belie, iar mbrul etc (le aude
pe' domes). RETEGANUL, P.P. 207.

- Pentru etimologie v. avan?

AVAN, -Ă adj., adv.

1. Adj. 1°. Strașnic, grozav, aprig, amarnic, hain,
barbar, cumplit, crud, iute la mânie; ~~Om avan~~ (spec. despre un om)
„om ~~strașnic~~, inimos, rănzos de nu mai are păre-
che și căruia nu-i trec mulți pe dinainte, nici nu-i
sufflă'n bors ficine". ȘEZ. V. L-au probrăzit pre
acel tiran, făcându-l bezbojnic și avan și alte multe
muștrări. DOSOFTEIU, ap. HEM. 2148, ~~Sânt Grecii~~
~~avani și încercați de datori~~ MAG. IST. IV, 358/25.
Nu are îndurare, e aprig și avan. C. NEGRUZZI, II,
298. O câmpie mănoasă, răzăsească, Pe care o
pândește avanul domnitor. ALECSANDRI, P. III/631.
~~Iată cardele avane, Iată limbile dușmanie.~~ Idem, ap.
HEM. 2149. El ajunge. Într'o groapă mare arde-un
foc avan, Pe-o păreche de pirotre clocotește un ca-
zan. EMINESCU, L. P. 127. Vezi, cât ești de

H cf.

H
H=

avan, moș Nichifor, cum îți încarci sufletul de pă-
cate! CREANGĂ, P. 134.

Subst.

Handwritten scribbles and notes in the bottom left corner.

Cât de avână va fi
fost lovitura aceea, nu pot spune, dar destul că: ca-

vanul lingurei rămase pentru totdeauna întipărit
în spatele Sarcei. MARIAN, O. II, 49. Astfel tabăra se duce, Lă-

lăind în chip avan. COȘBUC, F. 67. Această femeie strașnică la
inimă și avână. ȘEZ. V, 135

1. Măi, cō avan ou,

mormăi. Petres Gîngi;

auzi, fratle Sulite,

Cică se - i radem

măstăta. SADOVEANU,

O. I 47. Vreo cōtere pîle

le abătura pîoi repezi și

avane, venind de peste

pădure. ISTRAȚI, CR. 228.

2. Istet, drăcos; glumet, nișcher

(PAMFILE, J. I.); nișcher (ION CR. I 12).

~~PAMFILE, J. I.~~ ^{idem. 306} Cine găcește
cuvântul dintr'odată, se consideră că mai avan. id. ib. 34.
Din nimica toată se fac lucruri de mare
haz, mai ales când cel ce le spune și le face e om
avan, al dracului. id. ib. 383. PAMFILE, J. I. 6.

II. Adv. Cumplit, grozav, fără milă, nemilos, hain.
Scapă-mă, că mor! Suftelul meu arde, arde mai
avan decât focul cel mare din Sărârie. ALECSANDRI,
T. 1058 (= grozav. GLOSAR). Îi cald avan, aici. SAN-
DU-ALDEA, U. P. 206. „Da la Siret tot pod umblător
este?” — „Tot, tot... Numai de nu l-o fi rupt apa, că
am auzit că vine avan Siretul”. SADOVEANU, M. 180.
~~Primarele cu suman, Primărita cu suman, Judeca
cōi-avan. MARIAN, SA. 177.~~

și bate toaca
[moșneagul] avan cu cionagu
s'adune sātū. TOMA, C. V. 151.

Vorbite ase
de avan contra
lor, par' ai-i
măncate cu diuta.

LAR, N. I 144. Afară bătău tunurile,
bătău avan. id. ib. 353.

Vreți bani? Core

vrea mai avon?

id. ib. 272 cf. 419. Mă

întelep bine cu dom-

nil Panainte. Avon

di plare plz.

tlle. SADOVEANU, N. F. 55.

suman, Primărita cu suman, Judeca cōi,
cōi-avan. MARIAN, SA. 177.

Avan de... = foarte,
cumplit de... Rosturile împărăției mele sânt avan de
grele și încurcate. ION CR. I 3.
— E turc. havan ~~traitre, perfide~~ care poate să
fi intrat în limba noastră și prin filiațiune n.-gre-
cească: ἀβάσις, ~~calomniator~~, sau sârbească: avan
„perfidus, proditor”. De origine grecească e, proba-
bil, la Dosofteiu (cfr. și avanle), iar prin Sârbi pare
a fi pătruns la Ardeleni, la care apare sub forma
avam (v. c., cfr. însă avănit).

→ Tulgău

Vde

→ „calomniator”

AVAN² o. n.

v. havan.

AVANAT² adv. (Început, la DOSOFTEIU
adesea) La vânat. Dănăoară, eşinau avănatu, vadzū
un cerbu și începu a-l lūi în goandă. ap. HEM. 2167. lu ta
— Din a² (1°) și vânat.

AVĂNĂȚURĂ s.f. v. aventura.

AVANGARDA s.f. (Mil.) ↑

~~Partea de armată care merge în frunte~~
(~~la manevre sau la război~~). cf. ~~strajă~~
fruntea ostilor, hărăți, hărți.

Acolo se pune la cale, avangardie
pornesc. BELDIMAN, E. H. Avan-guardia
română ... înaintă până la sat la
Putineiu. BĂLCESCU, M. V. 59. / Fig. Par-
tidele comuniste sunt prin urmare
avantgarda proletariatului în lupta
sa eliberatoare. CONTEMPORANUL, S. II,
1948, m. 109, 9/1. Partidul Muncitoresc Român,
avantgarda clasei noastre muncitoare.

SCÂNTEIA, 1941, nr. 1320. / Loc. adj. de

avangardă = Pictură de avangardă. CA.
PETRESCU, T. II. 8. Revista de avangardă.

ARDELEANU, V. D. 15. Știința noastră
porneste pe drumul științei de avant-
gardă. CHIȘINEVSCHI, D. C. 30. [P. -

~~-gărzi și (rar) -garda.~~
~~găzile și (rar) găzile~~ [Si: (învechit) a-
van gwardie, av om gwardie, (rar, după
lat.) antegardă s.f.] (~~numa graft~~)
av ant(-)gardă s.f.]

- N. din fr. avant-garde, ital.
avanguardia idem.

H Grup sau
detasament de
ostasi care pre-
cede o tupa în
mişcare în
scop de protecție
și de cercetare.

Ref. 1957, m. 224, 1.

↓ (despre un curent,
o mișcare politică, ideo-
logică, artistică etc.)

√ = care merge în
frunte, ca de-
chide (sau croște)
drum nou, care
reprezintă punctul
de vedere cel mai
înaintat (sub)

[Seris și (după
fr.) avant(-)gardă.]

raportul
ideologiei,
politicii,
artei etc).
Partidul comu-
nist e partidul
de avangardă
al clasei
muncitoare.

Avantgarda clasei muncitoare [este] Partidul
Comunist Român. VITNER, CR. 95. cf. 107. Partidul Co-
munist a fost totdeauna avangarda proletariatului.
IORDAN, I. R. 2. cf. ISTRATI, GR. 28. cf. RAUTU, TR. 10.7.
Clasa muncitoare are un singur partid, avant-
garda sa marxista-leninista: Partidul Munci-
toresc Român. GEORGHIU DEJ, R. P. 5. cf. 35, 45. Ca
avangardă a proletariatului --- partidul este che-
mat să îndrumeze --- în luptă pentru socialism.
TEOH. GEORGESCU, PART. 6. Fără a avea legături în-
târnse cu masele --- partidul --- ca avangardă a
Clasei muncitoare --- nu este în stare să conducă
miliioanele de oameni. I. CHIȘINEVSCHI, CORESP. 74.
cf. AL. NOBHIOROS, SARC. 6.

19 -
AVANGARDISM s.n. 1.º Curent,
mişcare de avangardă; caracterul
a ceea ce este de avangardă

În cinematograful, avantgardismul
trebuie să reprezinte un mare
curent novator, cu urmări fe-
ricite pentru progresul celei mai
tinere arte. CONTEMPORANUL,
s. II, 1948, nr. 106, 11/2. Alături de
acest „avantgardism” novator și

constructiv, trăiește însă parazi-
tar în cinematograful - ca și în cele-
lalte forme ale artei - falsul
avantgardism burghez. ib. nr. 113,
8/1.

2.º Fals curent sau falsă mișcare
de avangardă, mai ales în cultură,
reprezentând o deviere ^{nefirească} în caracter poli-
tic. ~~nașterea~~ stângism. Criticul [evolu-
de un critic reacționar] debutase...
într-o atmosferă simbolistă de avant-
gardism decadent. VITNER, CR. 31
Un articol care păcătuiește prin a-
vantgardismul său. CONTEMPORANUL, S. II,
1948, nr. 106, 11/2.

Multe din aceste greșeli și-au
avut izvorul în rămășițe de
avantgardism ale unor tineri
din conducerea școlilor. SCÂN-
TEIA, 1949, nr. 1324.

Vcf. VITNER, CR. 31. Să com-
bate cu intransigență
principiale orice abatere
de avantgardism și aș-
zite independente... - căta
legea de existență și
desvoltare... a organizației
unice a tineretului. AL.
MOBHILOȘ, SARC. 16.

[P.l. - isme. / Scris și avantgardism.]
- Derivat dela avangarda cu
suf. - ism.

AVANGARDIST, - A s.m. și f., adj.
(Persoană) care ține de avangardism (1, 20).
Ce ai găsit tu, "avangardist," în filmul
ăsta? CONTEMPORANUL, S. II, ianuarie,
nr. 13, 8/1. [P.l. - ist; ~~- iste~~. / Scris și
avantgardist.]

- Derivat dela avangardă cu
suf. - ist.

AVANIE s.f. (Învechit, mai ales la
pl.)

Stoarceri de bani, apăsări, vexațiuni, mizerii. Deci,
cu aceste avâni și drăci, făcut-au lui Mateiu bani
mulți. MAG. IST. IV, 366. Vedeți avâniile Turcilor și
a boierilor. ib. I, 226/10. Toate aceste avâni ale Tur-
cilor seise răbdarea poporului. BĂLCESCU, M. V. 48.

[P.l. - ni. / Si: (~~invechit~~) avânie s.f.]

- Din n. gr. Avaxia, calomnie,
bârfeală; asuprire.

↓ Ampre acestui sărac
de jupân, câtă avânie
să denarce! F.N. 150.

AVĂNIE s.f. v. avarie.

AVĂNIT, - A adj. (În părțile Năsău-
drohiei) Avam (20) (BUL. FI4. în 154); (nașon substantivat)
~~Avănit~~ (om) sărac, micel (BUGNARIU,
N. A. S.).

- Participiu l. unui verb avâni (deri-
vat dela avam)

AVANIȚĂ s. (Ban.)

neolăunui

-21-

Intrus, om de pripas, ~~venetic~~, aventurier. Cfy. aventura. Avaniță streină. FOAIA DE DUMINECA (din Timișoara) 1. febr. 15 (= care se vâra undeva) - RUDOW, XIX, 420. [Accentuat (probabil) avaniță.]

19 # 74.

+ nr.

1a

- Din sârb. avanica (citește: avanita) „om rău, răpăret.”

AVANPOST s.n. (Mil.) Post militar (fix)
înaintat ~~înaintat~~ (al)

[din armata turcească]

unei armate ce se află în război ș. la manevre), postul cel mai apropiat de vrăjmaș (care servește la ~~poză trupelor care se odihnesc~~). Banderile de Cerceziș... tot se mai ispiteau une-ori, pe întuneric, a înaintă până în preajma avanposturilor noastre. ODOBESCU, III, 576. | Fig.

11 sau

✓ pentru supravegherea înaintă cucerii și protecția trupelor proprii aflate în staționare.

(da avantpost în lupta libertății
Treizeci de ani stă-
tut-am dăry și
drept. # TOMA, c. v. 143.

Monopolurile ameri-
cane acaparază in-
dustria din Germania
și Cehoslovacia... un
avant-post imperialist
în inima Europei.
GHEORGHIU-DEJ, R. P.
8.

Poesia lui... a
cedat avantpostul
pe care-l deținea.
CONTEMPORANUL, S. II,
1950, nr. 178, 4/4.

[Pl. - posturi. / Soris n; avant-post.]

- N. din f. avant-poste idem

AVAN PREMIERĂ s.f. (fran-
zăzism) Repetitia generală a unui
spectacol, înainte de premieră, în
fața unui public de artiști, croniciari
și alți invitați. [Pl. - ere. / Sursă n.,
avant-première.]

- N. Dni p. avant-première idem.

AVANS s.n. 1. Plata anticipată a unei părți dintr-o sumă datorată; parte plătită înainte (dintr-o sumă al cărei termen de plată e mai târziu); *avansa.*
Avansele făcute exploatareii minelor s'au zădărnicit. 1.10-
NESCU, M. 52. <

Cu cât le rămânea [muncitorilor], era greu să facă față nevoilor... iar avans [din salariu] nu puteau să seară dela
borou. PAS. Z. I. 307

Cereau avans din soldă.
CAMILARU, N. II 376. Sau a-
corolat avansuri peste ne-
cesitățile reale. V. LUCAS,
BUG. 62. Sau împărțit
avansuri producătorilor
în valoare de lei de mi-
liioane de lei. SCANTEIA, 1957, nr. 277.

Sumele plătite întreprinzătorilor pentru lucrările prevăzute...
se consideră avansuri în contul finanțării lucrărilor de reșacere.
~~și se vor restituți...~~
LEG. EC. PL. 166.

Inregistrarea zilelor
de muncă... are ca
scop evidenta [nu-
mărului lot]... pen-
tru eliberarea avan-
surilor în natură
și în bani. FIN. COLH.
164. / Fin.

Indulgenta e
totdeauna un fel
de scuză și avans
propriilor tale
pacate

CA. PETRESCU, T. II, 555. V

[Mai ales
L, atitudine

V Am cerut un avans
(cu contul lefi) pe
luna Septembrie.

V (pentru a-i câștiga
sprijinul, simpatia,
prețenția etc.).

2°. ←
pl.: fantazism) ^{Demerituri} ~~acte~~ pui care o per-
soană vrea să se apropie de cineva
sau să intre în relații cu el V J. a
făcut multe avansuri la care nici
n'a răspuns. ((Fin.))

Un agent fiscal poate să fie în achit, [in]
avans sau [in] debit. PRETORIAN, DR. C. 67. Avans pe
efecte depozitate = „lombard“. I. PANTU, C. C. 290.

3°. (Tehn.). (La mașini - unelte)
Incarutarea cămionului, care poartă
unealta sau piesa de lucrat, perpendi-
cular pe direcția de tăiere, pentru a
se ataca o nouă aschii, a cărei lățime
depinde de avans. ~~LEX. TEHN.~~ LEX. TEHN. (La
mașini cu mișcare rotativă) Înaintarea
piesei de prelucrat sau a sașii în timpul
unei rotații. IOANOVICI, TEHN. 233. |

(La mașini motoare). Admiși-
unea și evacuarea abu-
rului; aprinderea și eva-
cuarea amestecului mo-
tor; respectiv injecția și
evacuarea combustibi-
lului în cilindrul ti-

perilor de mașini ter-
mice, înainte ca pistonul
să fi ajuns la punctul
mort. Cf. LEX. TEHN.

Avansurile sunt
necesare pentru a mări,
pe ciclul, energia mecanică
și a realiza o trecere
fără șoc la punctul mort. 16.

(sau piesă) Maneta cu ajutorul căreia se reglează momentul aprinderii combustibilului în camera de explozie.
[P.P. - suri și (mașini) - se.]

- N. din fr. avance idem.

AVANSA vb. I. 1° Intrans. A
merge înainte, a înainta (10). ~~Se~~ ~~[fiar~~
~~te într' o mașină]~~ avansează la
fiecare rotație. SOARE, MAS. 36. Rog,
avansat! (In Frământare). Fig. A progresa,
a face progrese; a înainta (20). Că l de
mult a avansat construcția acestui
cămin studentesc!

~~Avansat~~

~~Lucrările~~
~~și~~ ~~avansate~~ ~~în~~
~~st. fizic~~

Aceste contradicții nu pot
fi lămurite... dacă nu a-
vansăm mai adânc în
această construcție impresi-
onantă... a întregii opere
o. lui Calinescu. V. FNEH, OR. 56.
un rang.

2° Trans. A ridica, pe ci-
neva într' o muncă, o funcție, ~~și~~
~~periodică]~~ ~~celui~~ ~~avute~~ ~~măinte~~. A
fost avansat (la gradul de) căpitan.

3° Trans. A plăti cu anteci-
pație (o sumă, o parte dintr' un salariu, etc);
a investi un fond într' o subeprimere.

Am crunt un avans pe suma septemorie. (In contul lezii)

Preutinderei muncitorul îi avansează deci
capitalistului valoarea de întrebuințare a for-
ței de muncă. MARX, C. 182. ((Fam.) A impres-
mura. Avansează-mi și mie câțiva satari, sunt
lefter. (ĂHINESCU, E.O. II 292.

(rar)
4°. A fi cuiva de folos, a ajuta. Sfatul ce-mi dai mie } cred că am calc...
mă avansează cu nimic. CADE.
5°. A spune, a sustine, a a firma ceva. Tot ce avansezi
mi se pare cu desăvârșire, fals. ib.

[Prez. ind. avansezi.]

- N. din fr avancer idem.

AVANSARE s.f. 1° Înaintare (cu
grad, în funcție etc.) Avansarea promo-
ției igso a ofițerilor activi.

2° Progres~~xxx~~. Avansarea construc-
ției.

3° Plata cu anticipație (a unei
sume de bani, a salariului etc.)

[Pl. - sări.]

- Abstract verbal al lui avansa.

AVANSAȚI, -A¹ adj. 1° ^{Inaintat (in} care este
^{grad, in functie etc.) (v. avansa² 2°).}
~~Sau a fost avansat. O avansa (2°, 3°).~~

Promotia de ofiteri de rezervă, avansata-
la 1 octombrie, a sărbătorit acest fapt. ^{Prătit cu anticipatie.}

Suma avansata de Stat intreprinderilor
industriale.

2° (cu sens activ) Care a
făcut progres, a progresat; care a ajuns
la perfecție. V. avansa (1°). O formă

← de exploatare a muncii...
a "fost înlocuită" printr-o formă
mai avansată. ZAHARESCU, L. C. 13.

√ A folosi în agricultură cele mai avansate cerceri ale științei a-
grotehnice și zootehnice. LEG.
EC. P. 241.]

[Literatura sovietică] Este litera-
tura țării cele mai avansate din
lume mb raportul politic și
social. CONTEMPORANUL, S. II, 1949,
nr. 156, p. 11. Metoda de muncă avansată.

~~Participial~~ Participial lui avansa ^{cu un} ~~deve-~~
^{loc de} adjectiv.

√ Critica genetică... co-
respunde unei feze des-
tul de avansate a deca-
derii mului culturi burgheze.
VINEAȘCH 32. cf. 49. Partea
cea mai bună a inte-
lectualității... vede în pro-
leteriat clasa cea mai
avansată a societății.
GHEORGHIOU DEJ, R.P. 41. Târă
noastră... introdus în agri-
cultură] mecanizarea și teh-
nica avansată. V. LUCH, C. V. C.
Cu ajutorul tehnicii sovie-
tice, tehnica cea mai avan-
sată din lume... am putut
ora propria noastră în-
dustria de construcții de ma-
șini și utilaje. id. 30 G. 10.

↳ Misiunea decembrieților a con-
stituit anul din momentele
cele mai avansate ale luptei
impotriva feudalismului în Rusia.
SCÂNTEIA, 1951. nr. 21 78.

AVANSCENĂ s. f. (Teatru) ¹⁰ Partea dinaintea
scenii (cunui teatru) dinaintea ^{Partea dinaintea} ~~scenii~~ cuprinsă între
decorurilor. Cf. proscenii. / ^{fig.}
[Gruparea imperialistă din sta-
tele Unite ale Americii] se ma-
nifestă acum sgomotos pe
avantscenă. MOLOTOV, R. 33.

20 Lojă (pentru spectatori) ^{asezată} (de-o parte și de alta a
imediat lângă scenă. Pentru ^{sălii}
astă seară am luat o avansce-
nă.

[P. - scene. / Scen și avant-scenă.]

- N. din fr. avant-scène idem.

costimă
și rampă

AVĂNT¹ n.

v. avantaj.

AVĂNT²

v. avam -

AVĂNT s. n. ^{avânturi} Mișcarea repede și
des, prin care avântăm ceva sau
pe cineva sau ne avântăm îndeosebi
elau().

Cu
un baston împiedecă... avântul loviturilor prea pu-
ternice. CONV. LIT. XVI, 183, ap. TDRG. Expr.
A-și lua avânt = a se avânta.

Pasările negre falfăie
pe capetele lor, până își
luară avânt. GALACTION,
O. I, 287.

⚡ (Rar) A-și da avânt = a-și da vânt.
El puse mâna pe leucă, își dete avânt și... se
aruncă din car. CONV. LIT. XII, 452, ap. TDRG. ~~Expr.~~
Ai farmecul puterii ce-aprinde'n omenire
Avântul de mari fapte, dorinți de nemurire. ALE-
CSANDRI, P. III, 73. Tinerelul poet... nu prea știă să-și
cumpănească bine avânturile prolixice ale înfocatei
sale muze. ODOBESCU, III, 63. Răvașe scrise
cu avânt. SBIERA, F. S. 354.

mic

2° Fig. Pornire (a
sufletului) de a se
măta spre lucruri
(sau realizări etc.) su-
perioare; însufletire,
elan().

Și de pe sul, cu mult avânt,
Tes oddele încet, cu'ncoțul. COȘBUC,
B. 63, cf. ZAMFIRESCU, R. 210.

Brav
e avântul, Mândră-i răsplata. GORUN, F. 39. Iuși și
cu pletele'n spate l-urmară pe dinsul Abanții, Plini
de războinic avânt și pururi cu sulii întinse. MUR-
NU, I. 39.

O, vin' să-ti culci se-
reches slătura de
mine
Plauzi svăcnind pă-
mântul de pod-
mice avânturi. TOMA,
C. V. 54.

bum as vrea sa te'n-
vat [inimă]
Taina avântului
Din stransoarea
pământului! id. 16.147.

Alelei!.....
pentru avântul ei
pentru întreceri,
pentru sculatul de di-
vinșata!
DESLIU, G. 79. / dezvoltare mare.

In perioada de avânt
industrial atunci
când producția cres-
te și marfurile se cer
la piață, preturile
au tendința de
urcare. ZAHARESCU, E. P. 343.

1a
1a
III.

Expr.
A lu' avânt = a crește, a se dezvoltă
repede. Ideile de inovațiuni sociale luaseră un avânt
așă de mare, încât prinseră toate spiritele. CONV.
LIT. XVII, 373, ap. TDRG. A-i tăia cuiu' avântul =
a-l face să se oprească în pornirea sa sufletească spre
sfere superioare, a-l descuraja, a-l arde. dans son
élan. Dan îi povestise copilăria lui tristă, decepțiile
și osteneala care-i tăiasc orice avânt, orice entu-
siasm. VLAHUȚĂ, D. 204. [Plu' avânturi!]

La
1a
1a
La.

- Postverbal dela avânta.

AVÂNTĂ' vb. I.

I. Trans. 10
repede prin aer, spre a putea lovi mai tare cu el,
sau spre a-l putea trânti mai cu putere (cf. a face
vânt). Si scoate un biciu plumbuit... Mănios
înhață pe zmeu, îl avântă în sus, și apoi îl izbește
în nămant. SBIERA, P. 103/7.

Si scoate un biciu plumbuit... Si-avântân-
du-l într'o parte, Trage la fâran pe spate... Si scoa-
te-o măciucă groasă... Si-avântând-o într'o parte,
Trage la ciocoiu pe spate. MARIAN, SA. 174.

La
în șabul!

LD

2°. A împinge (ceva ~~sa~~ pe cineva) înainte, repede și cu putere (eff. a da vânt). Săltă iute'n luntre; apoi... câteva voinicești lovituri de lopată avântară micul vas departe de coastă. ODOBESCU, IX 141

1a

Fig. u

[Răsăritnd din Mureș]
decebal avântă Goana-i
înspre larg. TOMA, C.V. 66

3° Fact.

A-l face pe cineva să-și ia zborul, să se repeadă ~~sa~~ să pornească repede (spre...). Cu ce scop oare... își părăsise el pustia casă părintească...? Înșu-și el nu putea ști; dar o răsăritură a inimii îl avântase spre locul [unde era iubita lui]. ODOBESCU, I, 120. | A însufleți. Și Herbor Lucasiowitz... Se duce să avante armata cea crăiască Și cu Românii aprigi în piept să se lovească. ALECSANDRI, P. III/223.
II. Refl. A face o mișcare repede spre a ajunge undeva, a se repezi la și pe..., a-și lua vânt și zborul încotrova. Și, azi, el se avântă pe calul său arăb. EMINESCU, P. 211. Totuși Atride'napoi se avântă și vrea să-l doboare, Lăncii dând zbor. MURNU, I. 61. Uliul..., avântându-se în sus, zise... MARIAN, O. I. 176. Și cum zice, cum cuvântă, Drept spre crăsmă mi s'avântă. MARIAN, SA. 147. | A se mișca cu repeziune, a fugi și a zburta ca vântul. Cerbul în fuga sa minunată se avântă ca în zbor. ODOBESCU, III 136.

1a

La

1a

1a

La ca

fi sau L?

La

H id.

1a sau 1a

Privighitoarea 'nebunită' cântă sare spațiu fără sprijin se avântă. CA-PE-
TRES CU, TR. 11.

După un popas.
ocent, [găstetele săl-
batice] se avântau
iar, cu strigăt înspre
limanul libertății
lot. SADOVEANU, P. M. 245.

Fig. Iar sufletu-mi în zboru-i S'avântă fericit. ALECSANDRI, P. III, 99.

O! Viată! Sufletul
ce se avântă, cântă. MA-
CEDONSKI, O. I 158. ((Fam.)

A cuteza prea mult. Te-ai cam avântat, băiete!

Absol. A-și lua avânt. Mă-sa l-a trimis în sat. Vezi, de-aceea-i încrunțat Și s'avântă și se crede Că-i bărbat. COȘBUC, P. 64.

La

[Prez. ind. avânt și (mai rar) avântez.]

- Formație românească din a³ și vânt.

AVANTAGIA vb. I. v. avantaja.

AVANTA CIAREȘ. v. avantajare.
AVANTAȚIOS, ^{1 - OASA}adj. v. avantajos.
AVANTAȚIU s.n. v. avantaj.

AVANTAȚ s.n.

Folos (co-)infățiază un lucru înaintea altuia, pe care-l are și îl trage cineva dintr'un lucru înaintea altuia și mai mult de cât altul), înlesnire. Cf. de avantaj. Avantajele, pe care regulamentul le-au asigurat proprietarilor URICARIUL, IV, 438. Mă anunțați că dorința sa [a Sultanului] e de a le da [Principatelor române] o dovadă despre acele simțimente, acordându-li avantaje ibid. X, 365. Ne rămân încă multe avantajuri. C. NEGRUZZI, III, 61. Pentru contemporanii și [și] lui Grigore Urechie], care nu ceteau de cât românește, grecește și slavonește, eră un mare avantajiu să aibă înaintea lor, în limba țării, cuprinsul cronicelor latine și polone. IORGA, L, 91.

pe care-l prezintă
II sau
II sau
8 câștig

V(a. 1855).
V(a. 1866)

X. Tărănimelă ... va trece pe drumul colectivizării numai pe lângă sură ce se va convinge ... de avantajele gospodăriei agricole colective. I. CHISINEVȘCHI, CORESP. 34.

Ar trebui ... statele să încheieze pământele la locuitori; ar fi și avantajul lui, și al nostru. Am plăti mai mult ca arindării. GRAIU, I, 49

In avantajul, în folosul. A făcut testamentul în avantajul celui mai mare dintre fii. CADE.]

V (Tennis) Primul mingea ca punct câștigat de unul dintre jucători, după o situație de egalitate.

[Pe. - taje și (inoechit) - tajuri.
Și, (după ital.) avantajiu (- tajii și, în vechit, - tajuri, - taje) s.n.; (Olt., Mold.) avânt (- vanturi) s.n. CADE.]

- N din fr. avantage, ital.

[av] vantaggio, idem.

AVANTAȚIA ob. I. Trans. 1. A face pe cineva să tragă dintr'un lucru folos se (mai) mare (de cât a altul), a da sau a procura cuiva un avantaj. Măsuri luate de Ministerul Învățământului Public avantajează pe studenții săi buni.

Γ a favoriza

[Testamentul pe avantajă pe unul dintre moștenitori.]

Ref. (= recipr.) Contractul de societate universală se poate face nu mai între persoanele capabile de a da sau a primi una de la alta și care au facultatea de a se avantaja reciproc în prejudiciul altor persoane. HAMANGIU, C. C. 381.

1 a

2.º A face pe cineva să arate mai bine, a-i pune în evidență însușirile fizice. Haina aceasta nu te avantajează.

jeazi. CADE.
[Pr. ind. avantajează | Sj: (invechit; după ~~ital.~~ avvantaggiare) avantația vb. I.]
- N. din f. avantațer idem. Cf. avantaj.

AVANTAJARE s.f. Acțiunea de

a avantaja (pe cineva) și rezultatul ei.

È sa pentru

→ Avantajarea elementelor ^{menționate,} ~~nestigabile~~ în producție trebuie să înceteze!

[Pr. - jări.] Sj: (invechit; după ~~ital.~~ avvantaggiare) avantajare s.f.]

- Abstracț verbal al
- Infinitival lui avantaja de: venit abstract verbal.

AVANTAJAT, -Ă

AVANTAJAT, -Ă adj. Care este avantajat.

- Participiul lui avantaja ^{cu valoare de} ~~deservit~~ adjectiv.

AVANTAJOS, -OASA

AVANTAJOS, -OASA adj. 1.º Care oferă un avantaj, un folos, un câștig (față de altcineva). Tara noastră

Românească

depus toată speranța în voi, ca unul care ați apărut și ați liberat-o până acum... [și care] veți întemeia libertatea și fericirea ei în modul și în gradul cel mai avantajos. (A. 1774)

H D
[[Jării Românești]]

URICARIU, I 175/6.

și impremutat de unde ai găsit - și nimeni nu poate spune că n'ai găsit în condiții avantajoase. C. PE-

TRESCU, R. SR. 201. Am gă-

șit cartea aceasta la un preț foarte avantajos, și am cumpărat-o.

2° Care face pe cineva să arate
mai bine, care îl ajută să-și pună
în evidență însușirile fizice. Costumul
acesta nu e avantajos pentru figura
ei.

[Sî: (învechit; după ital. avvantaggio.
so) avantajos-oasă adj.].

- N. din fr. avantageux, ital.
(av)avantaggioso.

AVANTARI

AVANTARE s.f. Acțiunea de a (se)
avânta și rezultatul ei. [P.p. - tări.]
Abstract verbal al lui
- ~~Infinitival lui avânta, devine~~
~~abstract verbal~~

~~cu~~
~~valoare~~
-17

AVANTAT s.n. = avântare.
Abstract verbal al
- ~~Participiul lui avânta, devine~~
~~abstract verbal~~

AVANTATI, -E

AVANTAT, -Ă adj. ~~Care este avânt.~~
Proza avântată a lui Săvescu.
cu valoare de
- Participiul lui avânta devine adjectiv.

✓ Plin de avânt, de
elan.

AVĂNTĂTOR, - OARE adj. Care avân-
tă, care ajută-aiiva să se avânte.
- Derivat dela avântă cu suf.
- (ă) tor.

AVANTGĂRDĂ s.f. v. avangardă.

AVANTOP s.n. v. lavantop.

AVANTPOST s.n. v. avampost.

AVARI, -E

AVAR, -Ă adj. Care e lacom de
^{agonisi} a strânge bani ^{non-mulți alte bani} numai ope a-i avea
^{care este oare comunare a averului} strâns; iubitor - de-argint peste măsură;
scump (la bani), zgârcit, (~~bold.~~) calic; meschin.

Omul avar strânge bani pentru
alții. (Sublăutivat)

[Satan] averi
de-avari le risipești prin
simțuri... MACEDONSKI, O. I 150.

În casă nu cred că-i tine...

Avarii îngroapă banii
prin grădini. CĂLINESCU, E. O.

II 31.

| Fig. Pe un pat sărac asudă
într-o lungă agonie Tânărul. O lampă ntinde limbă-
avară și subfire. EMINESCU, P. 91. Căci în lumea
asta crudă și avară pentru el... VLAHUȚĂ, ap. DDRE.

Mu ori-si-cui avara
viață dat-a
Fiorul sfânt al flo-
rilor de hai,

TOMA, C.V. 102. | (Rar, francezism)

Econom, nump (la...), | Avar la
vorba.

care nu
risipește.

- N. din fr. avare, lat. avarus, -a,

- um.

AVARI - A s. m. s. f.

Numele ~~etnie~~ al unui
popor mongolic, care a ~~născut~~ și s'a așezat în Eu-
ropa pe la începutul evului-mediu. Avarii, Scla-
vonii, Ghepidii și alte neamuri ~~parcand~~. CANTE-
MIR, HR. 329. Sub boltă cea înaltă a unei vechi bi-
serici..., E'ntinsă'n haine albe, cu fața spre altar(i),
Logodnica lui Arald, stăpân peste Avari. EMINE-
SCU, P. 199. [Pl. - vari - vare]

mighat
Hj

AVARIA s. f. (Francezism; despre)

corăbii și mărfuri încăr-
cate pe ele și ~~pasiv~~ și despre orice obiecte tran-
sportate sau înmagazinate undeva)

la Trans. și A stica,
~~a aduce stică-cuim~~ refl. V (se) stica, a produce
(sau suferi) stică-cuim a (se) sticiora.
Unezeala poate avaria
o marfa: PANȚU, C. C. 290. Întreg trans-
portul de carne congelată s'a avariat.
Propsi furtuna de ieri avariat multe case și acoperisuri.
[Prez. incl. avariez.]

~~zaa~~
V (= pasiv)

- N. din fr. avarier idem. f.

avarie.

AVAS s. n. (Invechit) Loc curățit de tafe
și marăcini CADE. [Pl. - vasuri.]

Din magh. avas.

AVARIA

AVARIARE s.f. Faptul de a (se) avaria. Avariarea marfurilor transportate pe mare ^{se datorește} ~~provine~~ de obicei din ambalarea lor proastă: [Pl. - rieci.]

- ~~Abstract verbal al~~
- ~~Infinitival lui avaria, devine~~
abstract verbal

AVARIAT (E)

AVARIAT, -A adj. Care este avariata, care s'a stricat, care a suferit stricăcuiri.

Vapór avariát = vapor stricat, vapor care nu mai poate funcționa în ape și trebuie reparat. I. PANȚU, C. C. 290. Toate acoperisurile avariate tre-

buiesc reparate urgent. ZIARELE.

- Participiul lui avaria devine
adjectiv. → naviga și cere

AVARIE

AVARIE s.f. (Fraudașism)

Stricăciune sau pagubă suferite (de p. bonită) în drum de marfa încercată pe ea, (p. ext.) de orice marfă transportată sau înmagazinată undeva. Avarie totală, d. e. la naufragiu. I. PANȚU, C. C. 290. Automobilul

1 sau

pretensiei lui a suferit serioase avarii. A reparat avariile. [Pl. - rii.]

H de încălcare
căderea sa
de marfuri

de obicei

H un vas

obicit, construcție, vehicul etc.

- N. din fr. avarie, ital. avarria idem.

AVARITIE s.f.

Insușirea de a fi avar, scumpete (la bani); sgârcenie, „iubire de argint cu prisos, cumplire, scumpenie în bani“ (POENARU), (in Mold.) calicie. [Pl. - rii.]
- N. din lat. avaritia, dorință vie, sete, lăcomie de... (in special, de bani).

patima avarului, plăcerea de a nu consuma avari

→ din cauza avarității mă-nâncă doar adăți pe zi.

AVAT' s.m. (Jht.) v. haut.

- 36 -

AVATAR' ^{AVATARURI} s.n. (Frauduzism). 10 (Amintind
tradiția indiană despre reîncarnările zeului
Vignu) Transformare, metamorfoză a ceva. |
(La pl., în forma avataruri) Schimbări de opinie |
Avatarurile vechilor politicieni. [Pl. - tare
si - taruri.]

În avatarurile și
succesele lui Ștefan cel Mare...
vede Lafargue... origine
curentului romantic. VII
NEA, Cl. 129.

- N. din fr. avatar.

AVĂȚOIU s.m. (Jht.) = haut. Cf.
HEM. 2153. [Pl. - toi.]

- Derivat dela avat cu suf. -oiu.